

13.11.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: VN/21586/2020

Lausunto luonnoksesta STM:n asetukseksi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin valtion varoista vuonna 2021 myönnettävästä avustuksesta

Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta lausuu otsikkoasiasta seuraavaa:

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta on vuodesta 2005 alkaen tuettu erillisrahoituksella, alkuun määräaikaisin järjestelyin ja 1.1.2020 alkaen toistaiseksi voimassa olevalla lailla (ns. Rahoituslaki 1109/2019). Nyt lausunnolla oleva asetuseritys liittyy tähän rahoituslakiin.

Nyt lausuntokierroksella oleva asetuseritys vuodelle 2021 sisältää useita muutoksia verrattuna edelliseen STM:n asetukseen 1272/2019 vuodelle 2020. Avustus ohjautuisi edelleen kolmen tahon toimijoille (yliopistot, Työterveyslaitos, palvelujärjestelmän koulutuspaikat), erikoisalan koulutusjärjestelmän yhteistyön mukaisesti. Kokonaissumma 2,9 miljoonaa euroa säilyisi ennallaan, mutta Työterveyslaitoksen osuutta nostettaisiin 120 000 euroa, yliopistojen osuutta vähennettäisiin yhteensä 80 000 euroa ja koulutuspaikkojen osuutta vähennettäisiin 40 000 euroa.

1. Yliopistoille on aiempina vuosina kohdistettu työterveyshuollon kliinisen opettajan kustannuksiin 81 000 euroa kullekin viidelle koulutusta antavalle yliopistolle. Järjestely on mahdollistanut rahoituslakikausien mukaisten pitempien työsuhteiden solmimisen ja tehtäviin palkattujen henkilöiden pitkäjänteisen sitoutumisen ja osaamisen kehittämisen järjestelmän parhaaksi. Aikaisemmilta vuosilta rahoituslakikausien saumakohdista saatujen kokemusten nojalla tiedetään, että epävarmuus työsuhteiden jatkosta on aiheuttanut vaihtuvuutta ja merkittävästi haitannut toimintaa. Kokopäiväiset ja osa-aikaiset kliiniset opettajat ovat keskeisen tärkeitä toimijoita professorien tukena. Toiseksi suurimman erikoisalan opetus ja koordinaatio ei onnistu ilman heidän työpanostaan. Asetuserityksessä rahoitusta esitetään nyt muutettavaksi merkittävästi siten, että viisi yliopistoa yhdessä saisivat jaettavaksi kokonaissummana 40 000 euroa vähemmän, yhteensä enintään 365 000 euroa, mikä tasajaolla tarkoittaisi 73 000 euroa kullekin yliopistolle.

Tähän mennessä kliinisen opettajan momentille käytettävissä ollut summa 81 000 euroa on ollut käytettävissä ainoastaan tähän tarkoitukseen. Nyt esitetty 73 000 ei riitä täysiaikaisen kokeneen kliinisen opettajan vuotuisiin palkkakustannuksiin. Yliopistot eivät näe esitettyä vähennystä mahdollisena, mutta toivovat entistä joustavampaa rahoituksen käyttöä siinä tilanteessa, jos jonakin vuonna koko rahoitusmäärä ei tule käytettyä. Silloin kliinisen opettajan momentilta mahdollisesti ylijäävä osio voitaisiin osoittaa käytettäväksi virtuaaliyliopiston ja muun erikoislääkärikoulutuksen tarpeisiin.

13.11.2020

Nyt esitetty uusi rakenne on myös käytännön menettelytapana erittäin huolestuttava. Erikseen määritettävä avustuksen jako viiden yliopiston kesken tarkoittaisi luonnollisesti vuosittaista neuvottelua rahanjaosta. Itsenäisten yliopistojen erilaiset prosessit eivät suoraan keskustele keskenään nyt eikä lähiaikoina, joten tarvittavan resurssin järjestelyistä aiheutuisi merkittävää ylimääräistä haittaa toiminnalle. Kaikissa yliopistoissa rahoituksen pitkäjänteisyyttä edellyttävien henkilöstö- ja taloushallintojen käytäntöjen vallitessa muutoksesta myös koituisi ilmeistä työsuhteiden katkonaisuuden ja vaikeasti hallittavan vaihtuvuuden vaaraa.

Tiedekunta esittää asetusluonnosta muutettavaksi siten, että klinisen opettajan avustukseen osoitettava summa osoitetaan jatkossakin kullekin yliopistolle erikseen, entisen 81 000 euron suuruisena, mutta mahdollistaen mahdollisesti ylijäävän summan osoittamisen virtuaaliyliopiston ja muun erikoislääkärikoulutuksen menojen momenteille.

2. Yliopistojen yhteisen virtuaaliyliopiston kustannuksiin on viime vuosina osoitettu 400 000 euroa, joten asetusluonnoksen esitys 360 000 euron avustuksesta viiden yliopiston tarpeisiin on merkittävä vähennys.

Erikoislääkärikoulutuksen uudistuksen tukemisessa virtuaaliyliopiston merkitys on kuitenkin voimakkaassa kasvussa. Arviointikäytäntöjen uudistusta osaamisperusteisuuden suuntaan ja koejakson järjestämistä on tuettu virtuaaliyliopiston kautta ja lisätuen tarve on ilmeinen.

Ulkoisen arvioinnin mukaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus edustaa varsin kehittyntä toimintamallia (STM Raportteja 2015:11) ja ajantasainen valtakunnallinen sähköinen kurssi- ja muu koulutustarjonta työterveyshuollon virtuaaliyliopiston kautta on ainutlaatuisia ja esimerkillistä verrattuna muihin erikoisaloihin. Se tarjoaa tasapuolisesti tukea kautta koko maan sekä kouluttajalääkäreille että koulutettaville.

Tiedekunta esittää asetusluonnosta muutettavaksi siten, että yhteisen virtuaaliyliopiston kustannuksiin myönnetään jatkossakin 400 000 euron avustus.

3. Työterveyslaitokselle kohdistetaan asetusluonnoksessa 1 240 000 euroa eli 120 000 euroa enemmän kuin edellisvuonna kolmen ohjaavan erikoislääkärin ja yhdentoista erikoistuvan lääkärin sekä koulutuksen seuranta- ja kehittämisjärjestelmien kustannuksiin sekä koulutuksen hallinnointiin.

Avustuksen lisäys on asetusluonnoksessa ohjattu Työterveyslaitokselle yliopistoilta ja koulutuspaikoilta. Yliopistot arvostavat suuresti Työterveyslaitoksen kanssa tehtävää hyvää ja monipuolista yhteistyötä sekä sen toteuttamaa yliopistosairaalajaksoa vastaavaa koulutusjaksoa erikoislääkärikoulutuksen osana.

Yliopistojen ja koulutuspaikkojen välttämättömien osuuksien toteuttamiseen erikoislääkärikoulutuksessa rahoituslaki on kuitenkin korvaamattoman tärkeä rakenne, ja

13.11.2020

toivommeikin, että Työterveyslaitoksen rahoitustarpeen kasvuun olisi mahdollista löytää jokin muu ratkaisu.

Palvelujärjestelmän koulutuspaikkojen avustukseen kohdistetaan asetusluonnoksessa 40 000 eurolla pienennetty summa, enintään 935 000 euroa. Teksti on muutoin entisen kaltainen, mutta korvausten rajausta ”eriytyvän koulutuksen” on korvattu ilmaisulla ”työterveyshuoltojakson, työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson tai kuntoutuslaitoksessa suoritettavan kliinisen palvelun” eli nyt korvaus kattaisi 24 kk työterveyshuollossa kouluttautumisen lisäksi myös joidenkin työterveyshuollon palvelutuottajien itse järjestämät työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjaksot ja siten lisäisi korvausten tarvetta, vaikka korvausten määrää on päinvastoin vähennetty.

4. Palvelujärjestelmälle osoitettavan avustuksen riittävyteen kohdistuu erityinen huoli. Summa on jo selvästi alimitoitettu vuodelle 2020 useista syistä. Julkisomisteisia työterveysyksiköitä on kilpailulainsäädännön muuttuessa laajasti yhtiöitetty ja myyty, mikä tarkoittaa, että nämäkin koulutuspaikat siirtyvät hakemaan korvauksia koulutus-EVOjen sijaan rahoituslain puolelta.

Käsityksemme mukaan kaikilla muilla erikoisaloilla koulutus-EVO-korvauksia maksetaan koejaksonkin ajalta. STM asetuksen 55/2020 ja siitä seuranneen OPS-uudistuksen ohjaamana olimme pakotettuja kesken rahoituslain mukaisen asetuskauden rajoittamaan kouluttajakorvaukset 24 kk työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen. Ratkaisu oli kompromissi. Se on jo osoittautunut käytännössä pulmalliseksi perusopetuksen tuottaman pohjaosaamisen puuttuessa. Luontevaa olisikin saattaa kouluttajakorvaukset koskemaan myös koejaksoa, asetuksessa erikseen mainiten.

Asetusluonnoksen muotoilu pitää sisällään mahdollisuuden kouluttajakorvauksen hakemiseen uudelle ryhmälle kouluttajalääkäreitä. Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen OPS:n mukaisesti 6 kuukauden työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson voi suorittaa erikseen hyväksytyssä projektissa tai tarkoitusta varten erikseen perustetussa yksikössä työterveyshuollossa. Nämä projektit eivät aikaisemmin ole olleet kouluttajakorvausten piirissä, koska ne eivät ole olleet koulutuspaikkasopimusten mukaista työterveyshuoltojakson palvelua (eivätkä ole nykyisen OPS:n mukaankaan), eivätkä työterveyshuollon koulutuspaikat toisaalta ole voineet hakea työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjakson koulutuspaikkasopimuksen mukaisia kouluttajakorvauksia. Jaksojen rahoitus on toistaiseksi perustunut palveluntuottajien vapaaehtoiseen panostukseen.

Tulevaisuudessa tulee harkita kouluttajakorvausten laajentamista tähän suuntaan, mutta tässä vaiheessa yliopistoissa katsomme edellä kuvatut tarpeet vielä kiireellisemmiksi ja olemme sitoutuneet jatkamaan nykyisen kaltaisella käytännöllä avustuksen riittävyden tukemiseksi osaltamme.

Tiedekunta esittää, että asetusluonnoksessa koulutuspaikoille osoitetaan vähintään 975 000 euron avustussumma ja käynnistetään selvitystyö avustussumman kasvattamiseksi, jotta koulutuspaikoille mahdollistettaisiin

13.11.2020

korvaukset 6 kk koejaksolta ja työkyvyn arviointi- ja kuntoutusjaksot 24 kk työterveyshuoltojaksos lisäksi.

Lopuksi

Tampereen yliopistossa erikoistuu työterveyshuoltoon tällä hetkellä 198 lääkäriä. Valmistuneita on vuosittain ollut noin 8, mutta v. 2019 valmistui 10 ja tänä vuonna on valmistunut jo 15 työterveyshuollon erikoislääkäriä. Koulutussopimuksia on runsaat 30 ja kouluttajalääkäreitä noin 70. Tampereen yliopiston työterveyshuollon oppialan toiminnalle rahoituslain ja asetuksen mukainen avustus kliinisen opettajan palkkaamiseen ja virtuaaliyliopistolle on täysin välttämätön edellytys. Työterveyslaitoksen avustus puolestaan mahdollistaa tärkeitä Työterveyslaitosjakson erikoistumispaikat. Aivan keskeinen osa koulutusta toteutuu kentän koulutuspaikoilla kouluttajalääkärien henkilökohtaisen ohjauksella. Toimipaikkakoulutuksessa ja oppimisen arvioinnissa tarvitaan lisääntyvässä määrin yliopiston tukea, kun siirrytään osaamisperusteiseen arviointiin. Rahoituslain mukaiseen toimintaan varattavan avustuksen kokonaismäärän riittävyttä tuleekin jatkossa arvioida palvelujärjestelmän muutoksia tarkoin seuraten. Kaikki työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen toimijat näkevät ilmeisen tasokorotuksen tarpeen 2,9 miljoonan euron kokonaissummassa.

Tiedekunta pitää tärkeänä STM:n asetuksen säätämistä vuodelle 2021 työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen toteutumisen turvaamiseksi.

Mari Walls
rehtori

Valmistelija

Tapio Visakorpi
Dekaani, Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta

Allekirjoitus Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Tampereen yliopiston asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa Tampereen yliopistolta.